

DOI: <https://doi.org/10.69722/1694-8211-2024-57-90-96>

УДК: 373:004

Айтбай кызы А., пед. илимд. канд., доцент

79aika@mail.ru

ORCID: 0009-0000-0422-9660

Атакулова Б. М., магистр, окутуучу

begimaiatakulova@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9994-2388

Асилбек кызы А., магистр, окутуучу

aiperiasilbekkyzy06@gmail.com

ORCID: 0009-0005-8386-6188

Сражидинова Р. А., магистрант

srajidinovarahat@gmail.com

ORCID: 0009-0005-2778-1999

ОшМУ, Ош ш., Кыргызстан

**ИНФОРМАТИКА САБАКТАРЫНДА ЖАНА СӨИДЕ ДОЛБООРДУК
ИШМЕРДҮҮЛҮК АРКЫЛУУ БОЛОЧОК МУГАЛИМДЕРДИН
МААЛЫМАТТЫК КОММУНИКАТИВДИК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН
КАЛЫПТАНДЫРУУ**

Бул макалада ар кандай кырдаал учурунда аралыктан окутуу процессин ишке ашырууда болочок мугалимдерде компьютердик билимдин жетишсиздигин жоюу максаты каралган.

Замандын өнүгүү этабында коомго шайкеш адистерди даярдоо биздин негизги милдетибиз болуп саналат. Заманбап адам билимдүү гана болбостон, ар кандай кырдаалга ылайыктуу, маалымат тутумундагы маалыматтарды тандап, иштеп чыгып, кура алууга ийкемдүү болушу керек. Бүтүрүүчүгө компетенттүү адис, кесипкөй гана эмес, ошондой эле ар кандай турмуштук кырдаалга ыңгайлаша алган адам болууга жардам берүү үчүн иштелип чыккан маалыматтык-коммуникациялык компетенттүүлүктү калыптандыруучу ыкма болуп саналат. Окутуунун инновациялык усулдары мектептин жашоосуна бекем сиңгендиктен, бул багытта иш уланып, өркүндөтүлүп жатат. Болочок мугалимдердин заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды натыйжалуу колдоно билүү жөндөмдөрүн калыптандыруу зарыл.

Түйүндүү сөздөр: МКТ, Paint, блокнот, WordPad, MS PowerPoint, Flesh технологиялары, рефлексия, долбоордук ыкма, маалыматтык-коммуникациялык компетенттүүлү

Айтбай кызы А., канд. пед. наук, доцент

79aika@mail.ru

ORCID: 0009-0000-0422-9660

Атакулова Б. М., магистр, преподаватель,

begimaiatakulova@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9994-2388

Асилбек кызы А., магистр, преподаватель,

aiperiasilbekkyzy06@gmail.com

ORCID: 0009-0005-8386-6188

Сражидинова Р. А., ФОР(з)-1-23гр. магистрант,

srajidinovarahat@gmail.com

ORCID: 0009-0005-2778-1999

ОшГУ, г. Ош, Кыргызстан

**ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОЕКТНУЮ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ И СРС**

Данная статья направлена на устранение недостатка компьютерных знаний у будущих учителей при реализации процесса дистанционного обучения в различных ситуациях.

На этапе развития времени наш долг – подготовить профессионалов, совместимых с обществом. Современный человек должен быть не только образованным, но и гибко выбирать, обрабатывать и выстраивать информацию в информационную систему, подходящую для конкретной ситуации. Это метод формирования информационно-коммуникативной компетентности, призванный помочь выпускнику стать не только компетентным специалистом, профессионалом, но и человеком, способным адаптироваться в любой жизненной ситуации. Поскольку инновационные методы обучения прочно вошли в жизнь школы, работа в этом направлении продолжается и совершенствуется. Статья направлена на формирование умений будущих учителей эффективно использовать современные информационно-коммуникационные технологии.

Ключевые слова: ИКТ, Paint, блокнот, WordPad, MS PowerPoint, Flesh - технологии, информационно-коммуникативная компетентность, рефлексия, метод проектов.

*Aitbay kyzy A., cand. of pedagog. science, associate professor,
79aaika@mail.ru*

ORCID: 0009-0000-0422-9660

*Atakulova B. M., teacher,
begimaiatakulova@gmail.com*

ORCID: 0000-0001-9994-2388

*Asilbek kyzy A., teacher,
aiperiasilbekkyzy06@gmail.com*

ORCID: 0009-0005-8386-6188

*Srazhidinova R. A., FOR(z)-1-23gr. master's student,
srajidinovarahat@gmail.com*

ORCID: 0009-0005-2778-1999

Osh State University, Osh, Kyrgyzstan

**FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE
OF FUTURE TEACHERS THROUGH PROJECT ACTIVITIES IN COMPUTER
SCIENCE AND CDS LESSONS**

The purpose of this article is to eliminate the lack of computer knowledge among the future teachers when implementing the distance learning process in various situations.

At the stage of development of time, it is our duty to prepare professionals compatible with society. A modern person must not only be educated, but also flexibly select, process and organize information into the information system suitable for a specific situation. This is a method of developing information and communication competence, designed to help a graduate become not only a competent specialist, professional, but also a person capable of adapting to any life situation. Since innovative teaching methods have become firmly established in the life of the school, work in this direction continues and improved. Formation of skills of future teachers to effectively use modern information and communication technologies.

Keywords: ICT, Paint, notepad, WordPad, MS PowerPoint, Flesh - Technologies, information

**НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ. ПЕДАГОГИКА.
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ**

and communication competence, reflection, project method.

Билим берүү азыркы учурда натыйжалуу модернизацияланып жаткан мамлекеттин приоритеттүү багыттарынын бири болуп саналат.

Болочок мугалимдердин заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды (МКТ) натыйжалуу колдоно билүү жөндөмдөрүн калыптандыруу – бүгүнкү күндүн актуалдуу маселелеринин бири. Аны ишке ашыруу үчүн компетенттүүлүктү өстүргөн сабактар жана долбоордук-изилдөө ишмердүүлүктөр менен камсыздоо талап кылынат.

1-таблицада маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктүн мазмуну жана түзүмү боюнча кыскача маалымат берилген.

1-таблица

Маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктүн мазмуну жана түзүмү		
Маалыматтык компетенттүүлүк Бул компетенттүүлүк студенттердин маалыматтык технологияларды ишенимдүү, коопсуз жана ыңгайлуу пайдалана билүүсүн жана ошондой эле маалыматтарды издөө, талдоо, иштеп чыгуу жана сактоо жөндөмдөрүн камтыйт.	Коммуникативдик компетенттүүлүк Бул компетенттүүлүк окутуучулар менен студенттердин өз ара маектешүү жөндөмдүүлүктөрүн, ошондой эле маалыматтарды алмашуу, баарлашуу, талкуулоо жана визуалдаштыруу билгичтиктерин камтыйт.	Мультимедиялык компетенттүүлүк Бул компетенттүүлүк окутуучулар тарабынан мультимедиялык ресурстарды (сүрөт, видео, аудио ж. б.) сабактарда пайдалануу жөндөмдүүлүгүн камтыйт. Алар бул ресурстарды тиешелүү түрдө тандап алып, максатка ылайык колдоно билүүсүн камсыз кылат.

“Студенттердин МКТ компетенттүүлүгүн калыптандыруу” программасы деп бекеринен айтылбаса керек. Бул жагынан алганда, пандемия, ар кандай кырдаал учурунда аралыктан окутуу процесси ишке ашырылганда, компьютердик билимдин жетишсиздиси көптөгөн мыкты мугалимдерге да өз кедергисин тийгизбей койгон жок. Көйгөйдү чечүү максатында министрликтин атайын тапшырмасы менен айыл жергесиндеги мугалимдерге аралыктан билим берүү процессинде окутуунун технологиясы, колдонулуучу платформалар боюнча окутуу курстары уюштурулду. Мына ушундай кырдаалда билим берүү тармактары өзгөчө роль ойной тургандыгын белгилей кетүү керек. Замандын өнүгүү этабында коомго шайкеш адистерди даярдоо биздин милдет болуп саналат. Кантсе да, биз студенттерди персоналдык компьютер менен шайман катары гана тааныштырып, аны менен иштөөнү үйрөтпөстөн, аны бардык мектептик сабактарда окутуунун куралы катары колдонуу көндүмдөрүн калыптандырышыбыз керек. Мектептин бардык предметтеринде техникалык шаймандарды өздөштүрүү жана алар менен иштөө, чындыгында, экинчи муундун стандарттарынын негизи болуп саналат, демек, мектеп турмушунун бардык аспектилери маалыматташтыруу жүрүп жатат. 2-таблицада маалыматтык-

**НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ. ПЕДАГОГИКА.
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ**

коммуникативдик компетенттүүлүктү калыптандыруунун жолдору берилген.

2-таблица

Маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктү калыптандыруунун жолдору		
Окуу процесси Окутуучулар сабактарда заманбап маалыматтык технологияларды активдүү пайдалануулары керек. Бул студенттер үчүн маалыматтарды издөө, иштеп чыгуу жана алардын ортосундагы байланыштарды түзүү мүмкүнчүлүгүн арттырат.	Окуу материалдары Окутуучулар мультимедиа окуу материалдарын, интерактивдүү презентацияларды жана башка цифралык ресурстарды иштеп чыгып, сабактарда колдонушу керек. Бул студенттердин сабактарга болгон кызыгуусун арттырат жана маалыматтарды жакшы өздөштүрүүгө жардам берет.	Долбоордук ишмердүүлүк Окуучулар менен биргеликте ар кандай долбоорлорду иштеп чыгуу жана ишке ашыруу алардын маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктөрүн калыптандырат. Алар маалыматтарды издөө, талдоо жана презентациялоо жөндөмдөрүн өнүктүрүшөт.

Биздин болочок мугалим болуучу студенттерде МКТны окутуу процессинде, ар кандай темаларды үйрөтүүдө жеке берилген тапшырмаларды өз алдынча чечүү, маалыматтык процесстерди моделдөө жана алган билимдерин практикада колдонуу кыйынга туарын белгиледик. Алар керектүү маалыматтарды туура талдап, тандап, өзгөртүп, аудиторияга сунуштай алышпайт, башкача айтканда, маалыматтык-коммуникациялык компетенттүүлүктөр талаптагыдай калыптанган эмес. Ушул маселени чечүүнүн жолун, формаларын жана каражаттарын табуу максатында ушул теманын үстүндө ар кайсы багыттагы мугалимдик адистиктер менен иш алып баруудабыз.

Бул жылдар аралыгында биз университеттин милдети адамдын акыл-эс, эмоционалдык жана физикалык өнүгүүсүнө өбөлгө түзө турган атмосфераны түзүү экендигине бекем ишендик. Мындай шартта ар бир студенттин жаркыраган учкундарын табуу жана анын талантын өркүндөтүү, алган бааларына карабастан, аны ийгиликтүү адам кылуу жана жыйынтыгында заманбап динамикалык өзгөрүлүп жаткан дүйнөгө органикалык түрдө шайкеш келүүгө даяр болгон бүтүрүүчүлөрдү даярдоо зарыл.

Бул көйгөйдү чечүү процессинде биз биологиядан, англис тилинен, орус тилинен мугалим болуучу студенттердин арасында тажрыйба жүргүзүп көрдүк. Адатта, биринчи рефераттардын, ар кандай чыгармачыл маселелердин жана долбоорлордун үстүндө иш алып барып, бул натыйжалуу экендигине ынандык. Студенттердин таанып-билүүчүлүк кызыгуусу жогорулады, алар окуу материалын тереңирээк билишти, татаал темаларды тезирээк өздөштүрүштү, көндүмдөрдү өздөштүрүштү: өз иштерин пландаштырышты, жогорку сапаттагы маалымат менен иштешти, өз алдынча чечим чыгарышты, рефлексия жүргүзүштү жана өз ишинин натыйжаларын аудитория алдында көрсөтүштү.

Мындан тышкары, мектептерде балдардын талабын канааттандырган педагогикалык технологияны издөөдө долбоордук иш-аракеттерге токтолдук. Анткени азыркы заман талабына жараша окуучуларды өз сабагына кызыктыруу, сабакты көрсөтмөлүү берүү үчүн болочок мугалимдер өздөрү түрдүү платформаларды колдонууга ээ болушу керек. Долбоордук ыкма өтө тыгыз мазмундуу предметтин, ошондой эле балдардын башка сабактардагы көп окуу жүктөмү жана техникасы аз

айылдык мектептин класстарында натыйжалуу. Бул ыкма балага тигил же бул көйгөйдү өз алдынча чечүүгө мүмкүнчүлүк берет, өз алдынча иштөөнүн көптүгү – эң бекем билимдин натыйжасы, андан тышкары, ал башка мектеп сабактарынан билимди өзүнө тартып турат. Биз балдардын сабактарга болгон кызыгуусун алардын ишинин натыйжаларынан көрүп турабыз.

Долбоордук ыкманы информатика сабагына киргизүү бир жыл аралыгында 3 этапта болуп өтүүсү керек: даярдык, практикалык жана жалпылоо, ал эми экинчи этап экинчи жылдын ичинде ишке ашырылат. Бардыгы кичи-долбоорлордон башталат.

1-курста студенттерге информатика сабагынын биринчи айында ар кандай темалар боюнча чыгармачыл тапшырмаларды сунуш кылдык. Мисалы, табышмактарды, кроссворддорду, "Менин хоббим", "Менин мектебим" жана башка көлөмдүү презентацияларды көрсөтмөлүү деңгээлде жасоо. Мындан тышкары, бул долбоорлор компьютердик технологиянын жардамы менен аткарылат, демек, студенттерде маалыматтык-коммуникациялык компетенттүүлүктөр калыптанат: ар кандай компьютердик программаларды: Paint графикалык редакторун, Блокнот жана WordPad тексттик редакторлорун, MS PowerPoint чөйрөсүндө презентацияларды түзүү, жасалма интелектини окуу процессинде пайдалана билүү жана башкалар. Бул иште окуу-методикалык комплекс үчүн толук практикалык тапшырмаларды колдонбодук, бирок студенттерди чыгармачыл долбоорлорду ишке ашырууга чакырдык. 2-айында студенттерге аткарууга татаал долбоорлорду сунуш кылдык. Мисалы, "Маалыматты өлчөө" темасы боюнча тапшырмалардын топтомун, "Маалыматтык бюллетень", "Логотип" чыгармачыл долбоорун түзүү жана уюштуруу.

3-айында Веб-дизайнга байланыштуу темаларды окуп жатып, сайт үчүн баракчаларды түзүүнү жана башкаларды сунуш кылабыз. Ал эми 2-семестринде долбоорлордо иштөө дагы татаалдашат. Студенттер информатиканын ар кандай темалары боюнча электрондук тесттерди даярдашат, ошондо аларды кичинекей окуучулар колдоно алышат; стендик долбоорлорду, мектептин дубал гезитин түзүү, видео сюжеттерди жана саундтректерди колдонуу менен презентацияларды өткөрүү, анимация түзүү үчүн Flash технологияларын жана жасалма интелектти окуу процессинде колдонуу жана башкалар. 1-сүрөттө болочок мугалимдер үчүн МКТны колдонуу компетенциялары жана алар жөнүндө маалыматтар берилген.

Болочок мугалимдер үчүн МКТны колдонуу компетенциялары

Сандык окутуу каражаттарын түзүү

Болочок мугалимдер үчүн видеолекциялар, интерактивдүү презентациялар, онлайн тестирилөө сыяктуу сандык окутуу материалдарын түзүү жөндөмүн калыптандыруу маанилүү. Бул компетенция алардын МКТны натыйжалуу колдоно билүүсүнө таасир этет.

МКТды окутуу процессинде колдонуу

Болочок мугалимдер баалоо, консультация берүү, маалыматтарды алмашуу, балдар менен кызматташуу сыяктуу ишмердүүлүктөрдө МКТны натыйжалуу колдоно билүүгө тийиш. Бул аларга сабактарды интерактивдүү жана жаңыча уюштурууга мүмкүнчүлүк берет.

МКТны өз-өзүн өнүктүрүү максатында колдонуу

Мугалимдер өз билимдерин жана машыгууларын жогорулатуу үчүн YouTube, вебинарлар, онлайн курстар сыяктуу МКТ булактарын пайдалана билиши керек. Бул аларга өзүн-өзү өнүктүрүүгө шарт түзөт.

1-сүрөт. Болочок мугалимдер үчүн МКТны колдонуу компетенциялары

2-сүрөт. Маалыматтык-коммуникативдик компетенцияларды калыптандыруу методдору

Долбоордук окутуу методун колдонуу менен иштөөнүн жыйынтыгына таянып, биз мындай тыянакка келдик: бул ыкманы колдонуу менен мугалимдик кесиптеги студенттерди окутууда, айрыкча, маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүктө жогорку натыйжаларга жетишилет. Студенттердин сабакка болгон кызыгуусу бир кыйла жогорулайт, предметтер аралык байланыштар ачык байкалат. Балдар билим берүүчү долбоорлорду жүзөгө ашырып, ар кандай конференцияларга жана көргөзмөлөргө катыша алат. Тактап айтканда, 3-сүрөттө толук маалымат берилген.

Маалыматтык коммуникативдик компетенттүүлүккө ээ болгон мугалимдер

3-сүрөт. Маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүккө ээ болгон мугалимдер

Ошентип, болочок мугалимдердин маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу билим берүү сапатын жакшыртуунун негизги шарты катары көрүлүүдө.

Заманбап адам билимдүү гана болбостон, ийкемдүү болушу керек, белгилүү бир кырдаалга ылайыктуу, маалымат тутумундагы маалыматты тандап, иштеп чыгып, кура алуусу керек. Долбоордун негизинде окутуу методун колдонуу негизги максатка жетүү үчүн кызмат кылат. Бүтүрүүчүгө компетенттүү адис, кесипкөй гана эмес, ар кандай турмуштук кырдаалда ыңгайлаша алган адам болууга жардам берүү үчүн иштелип чыккан маалыматтык-коммуникациялык компетенттүүлүктү калыптандыруучу ыкма болуп саналат. Окутуунун инновациялык усулдары мектептин жашоосуна бекем сиңгендиктен, бул багытта иш уланып, өркүндөтүлүп жатат.

Адабияттар:

1. Бекбоев, И. Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери [Текст] И. Б. Бекбоев. - Бишкек: Педагогика, 2003.
2. Скрипкина, Ю. В. Уроки информатики как среда формирования ключевых компетенций [Текст] Ю. В. Скрипкина // Интернет-журнал "Эйдос". - 2007. - 30 сентября.
3. Хуторской, А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования [Текст] / А. В. Хуторский // Народное образование. - 2003. - № 2. - С. 58.